

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความต้องการในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน 2) พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและชุมชนเขตปทุมวันในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน และ 3) สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และ วัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน เพื่อให้ได้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนที่พึงประสงค์

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้จึงมี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย **กลุ่มที่ 1** ได้แก่ ผู้นำชุมชนและคนในชุมชน รวมทั้งนักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนเขตปทุมวันจำนวน 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชน วัดดวงแข-โรงเรียนวัดดวงแข ชุมชนบ้านครัวใต้-โรงเรียนวัดชัยมงคล ชุมชนแฟลตสถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน-โรงเรียนปทุมวัน ชุมชนหลังวัดปทุมวนาราม-โรงเรียนวัดปทุมวนาราม และชุมชนพัฒนาบ่อนไก่-โรงเรียนปลูกจิต ซึ่งชุมชนทั้ง 5 ชุมชนได้จากการคัดเลือกจากแขวง 4 แขวงในเขตปทุมวัน แขวงละ 1 ชุมชน ส่วนแขวงรองเมืองที่มีชุมชนอยู่มากที่สุดได้เลือกมา 2 ชุมชน โดยการเลือกชุมชนที่มีปัญหาและความต้องการในการพัฒนามากที่สุด **กลุ่มที่ 2** ได้แก่ นักเรียน ครูอาจารย์ และผู้บริหารในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทั้งฝ่ายประถมและฝ่ายมัธยม และโรงเรียนอื่น ๆ ในเขตปทุมวัน เช่น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวัน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เป็นต้น อาจารย์นิสิต ในคณะต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจิตอาสา รวมทั้งประชาชนทั่วไปในชุมชนอื่น ๆ ในเขตปทุมวัน

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้ **ระยะที่ 1** การสำรวจความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน **ระยะที่ 2** การวิจัยและพัฒนาเป็นการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน และ**ระยะที่ 3** การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนในเขตปทุมวัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่วัดตามตัวบ่งชี้ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ที่ใช้สอบถามหัวหน้าครอบครัวทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมในโครงการฯ แบบสอบถามด้านการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของครูและนักเรียนหลังจาก

เข้าร่วมโครงการฯ แบบสอบถามด้านผลลัพธ์ที่ได้ของเครือข่ายจิตอาสา แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่จัดของผู้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และแบบประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ห้อยค์ประกอบ และสถิติภาคสรุปอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบด้วยสถิติทดสอบที ตลอดจน การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยแยกการนำเสนอออกเป็น 3 หัวข้อตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการสำรวจความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน

ผลการสำรวจความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเป้าหมาย 5 ชุมชน จะนำเสนอแยกเป็นความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ของชุมชนและความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ของโรงเรียนดังนี้

1.1 ความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

ความต้องการในการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ของแต่ละชุมชน พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาทั้งด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ส่วนชุมชนที่มีความขัดแย้งในชุมชนค่อนข้างสูง จะมีความต้องการที่จะสร้างความปรองดองในชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ให้คนในชุมชนมีความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น โดยชุมชนต่าง ๆ มีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านการศึกษา

ชุมชนในเขตปทุมวันมีความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในด้านการศึกษา จำแนกได้เป็น 3 ประการหลัก คือ

1.1) การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน ชุมชนต้องการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ รักการอ่าน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้และทักษะที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตในสภาพสังคม

1.2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ชุมชนมีความต้องการหนังสือเพื่อปรับปรุงห้องสมุด และต้องการให้เด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชุมชนจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

1.3) การสนับสนุนสื่อการเรียนรู้ ชุมชนต้องการเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ของชุมชนให้แก่ประชาชนและเยาวชน

2) ด้านสังคม

ชุมชนในเขตปทุมวันมีความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในด้านสังคมจำแนกได้เป็น 5 ประการหลัก คือ

2.1) อุปกรณ์ช่วยในการเคลื่อนไหวสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ ชุมชนมีความต้องการรถเข็นเพื่อให้ผู้พิการและผู้สูงอายุใช้ในการเดินทางหรือเคลื่อนไหวได้สะดวก

2.2) การพัฒนาสุขอนามัย ชุมชนต้องการให้หน่วยงานภายนอกช่วยจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี และได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งต้องการจัดกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนให้ห่างไกลอบายมุข เช่น ยาเสพติด การติดเกม

2.3) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ชุมชนต้องการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ มลพิษขยะ และให้มีแสงสว่างที่เพียงพอในชุมชน

2.4) ความปรองดอง ชุมชนต้องการสร้างความปรองดองในชุมชน ให้มีความเข้าใจ รู้เท่าทันการโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ

2.5) การพัฒนาเด็กเล็กในด้านการสื่อสารและมารยาทในสังคม ชุมชนต้องการพัฒนาให้เด็กสื่อสารด้วยวาจาที่สุภาพ และมีมารยาททางสังคม

3) ด้านวัฒนธรรม

ชุมชนในเขตปทุมวันมีความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในด้านศิลปะ วัฒนธรรม กล่าวคือ ต้องการจัดกิจกรรมสอนรำไทยให้กับเด็กในชุมชน ต้องการให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าและรู้ที่มาของชุมชน เพื่อสืบสานสิ่งดีงามของชุมชน รวมทั้งต้องการจัดกิจกรรมที่สืบทอดประเพณีที่ดีงาม

1.2 ความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาทางด้านการศึกษาเพียงด้านเดียว ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การพัฒนาด้านการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุด ถ้านักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ จะสามารถพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนที่มีศักยภาพ มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกด้าน ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทำให้เกิดความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนและลงไปถึงนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรมต้องพัฒนาตัวครูให้มีความสามารถในการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะในเรื่องของการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นการพัฒนาด้านการศึกษาของโรงเรียนในครั้งนี้จึงมีความต้องการในการพัฒนาครูและนักเรียนไปพร้อมกัน รวมทั้งการพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมในการสอบ O-NET ส่วนความต้องการในการพัฒนาทางด้านสังคม ให้แก่นักเรียน คือการพัฒนาให้มีทักษะในการดูแลตนเอง การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อป้องกันปัญหาเสพติด ส่วนด้านวัฒนธรรมต้องการให้พัฒนาด้านศิลปวัฒนธรรมไทย

2. ผลการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน

2.1 ผลการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและชุมชนเขตปทุมวันในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน โดยมีขั้นตอนของการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การพัฒนาแนวทางเบื้องต้นสำหรับการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ 2) การพัฒนาแนวคิดพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ 3) สรุปร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ และ 4) การทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ

ในการพัฒนาแนวทางเบื้องต้นและการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและชุมชนเขตปทุมวันในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการร่วมมือรวมพลังระหว่างสถาบันศึกษากับชุมชนของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งผลการสำรวจชุมชนถึงสภาพปัญหา จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และความต้องการในการพัฒนาของชุมชน ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมดมาเป็นร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ ซึ่งเป็นรูปแบบกลางสำหรับทุกชุมชนและโรงเรียนที่จะนำไปใช้ มีองค์ประกอบดังนี้

เป้าหมาย: คนในชุมชนเขตปทุมวันมีความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์: เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนในเขตปทุมวันมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาคนในชุมชนให้มีความมั่นคงด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม

หลักการ: ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชนในเขตปทุมวัน ใช้หลักการของการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังดังนี้ 1) การสนองความต้องการของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของคนในเขตปทุมวัน 3) การร่วมมือรวมพลังกับเครือข่ายจิตอาสา

กระบวนการ: การเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชนในเขตปทุมวัน ใช้กระบวนการทำงานดังนี้ 1) สร้างความเข้าใจ 2) ประสานความร่วมมือ 3) การร่วมกันดำเนินงาน 4) ติดตามอย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์: ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯจะทำให้ชุมชนในเขตปทุมวันมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาตนเองให้มีความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม

จากร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและชุมชนเขตปทุมวันในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ฯ ให้แก่ชุมชนและโรงเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ ที่เป็นร่างรูปแบบแกนกลางไปทดลองใช้ในชุมชนและโรงเรียนตั้งแต่เดือน มกราคม – กันยายน 2554 โดยแต่ละชุมชนมีโครงการ/กิจกรรมแตกต่างกันตามบริบทและความต้องการของแต่ละชุมชน/โรงเรียน

2.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

ผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน พบว่า การติดต่อประสานงานกับชุมชนทำได้ค่อนข้างยาก ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงผู้นำชุมชน ต้องอาศัยบุคคลภายนอกที่คนในชุมชนนับถือเป็นผู้ติดต่อประสานงานให้ การดำเนินงานในการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชนไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเท่าที่ควร ปัญหาจากคนในชุมชนไม่ไว้วางใจผู้วิจัย ไม่เข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ ไม่คุ้นเคยกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน จนคนในชุมชนให้ความไว้วางใจและร่วมมือในการพัฒนาชุมชนประมาณ 3-4 เดือน ในการเข้าชุมชนอย่างต่อเนื่อง อดทน และยืดหยุ่น แต่สำหรับบางชุมชนที่มีความขัดแย้งทางด้านการเมืองระดับชุมชนและระดับประเทศสูง ผู้วิจัยจะต้องเข้าร่วมประชุมกับชุมชนทุกครั้งเพื่อสร้างความไว้วางใจอย่างค่อยเป็นค่อยไปประมาณ 7-8 เดือน จึงค่อยได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนบางส่วน

สำหรับการทดลองใช้ร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ในโรงเรียนนั้น พบว่าหัวใจสำคัญอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน ที่ไม่ให้ความสำคัญกับโครงการฯ มักส่งตัวแทนครูเข้าร่วมการประชุมฯ รวมทั้งไม่เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาครูไม่เข้าใจหลักการของการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการทำงานสนองความต้องการของต้นสังกัดในด้านกายภาพมากกว่าด้านวิชาการ ต้องการเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อให้ผู้วิจัยดำเนินการช่วยพัฒนานักเรียนในโรงเรียน โดยไม่ต้องรบกวนครูในโรงเรียน แต่มีผู้บริหารบางคนที่เคยร่วมโครงการอื่น ๆ กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาแล้ว เข้าใจถึงสิ่งที่โรงเรียนจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ในด้านการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียน ผู้วิจัยจึงต้องพยายามเข้าโรงเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งต้องใช้เวลาประมาณ 6-7 เดือน ประกอบกับโรงเรียนอยู่ในช่วงที่สมศ. จะเข้าประเมินโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องการความช่วยเหลือจากผู้วิจัยเพื่อช่วยให้โรงเรียนผ่านเกณฑ์ตามตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ของสมศ.

เครือข่ายจิตอาสาทุกเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นนิสิตนักศึกษา จากคณะต่าง ๆ ทั้งในและนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครู นักเรียนในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายประถมและฝ่ายมัธยม ครู นักเรียนในโรงเรียนสาธิตปทุมวัน โรงเรียน

เตรียมอุดมศึกษา ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี ทุกคนต่างมีจิตอาสาพร้อมที่จะช่วยพัฒนาชุมชนอย่างตั้งใจและเต็มที่

ผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในด้านผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น พบว่าด้านกายภาพเห็นผลได้ชัด คือความสะอาด สวยงามของชุมชนในระดับหนึ่ง แต่ผลในการพัฒนาคนในชุมชน ยังไม่ค่อยเห็นผลชัดเจน ต้องใช้เวลา และความต่อเนื่องของโครงการ ผลในด้านการพัฒนาตนเอง จะเห็นได้ชัดจากชุมชนหลังวัดปทุมวนารามและโรงเรียนปทุมวัน

3. ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาและทดลองใช้ร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน เพื่อให้ได้รูปแบบ-าที่พึงประสงค์

ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ จะแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

3.1 ระยะการวางกรอบแนวคิดโครงการ(inception phase)

1) ผลการสังเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะความต้องการที่จะพัฒนา/ปัญหาที่จะต้องแก้ไขได้ข้อสรุปรวม 5 ประการ คือ (1) ลักษณะความต้องการที่จะพัฒนา/ปัญหาที่โรงเรียนแสดงความต้องการเป็นลักษณะความต้องการปลายเหตุเป็นความต้องการเฉพาะด้านที่โรงเรียนต้องการสูงสุด (2) ลักษณะความต้องการที่จะพัฒนา/ปัญหาที่จะต้องแก้ไขแต่ชุมชนไม่ได้แสดงความต้องการหรือเรียกร้อง เช่น ปัญหาการไล่ที่ชุมชน ปัญหาแหล่งอบายมุขในชุมชน ปัญหาการสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน ปัญหาไม่มีสถานที่จัดกิจกรรม ปัญหาการขาดศาสนสถานให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน เป็นต้น (3) ลักษณะการดำเนินการของชุมชนและโรงเรียนมีลักษณะแยกส่วน โรงเรียนมุ่งพัฒนาการเรียนโดยที่ไม่ต้องการให้ชุมชนมาเกี่ยวข้อง ในขณะที่ชุมชนพัฒนาชุมชนโดยไม่มีโรงเรียนมาเกี่ยวข้อง (4) โรงเรียนและชุมชนไม่มีข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงลักษณะและปริมาณความต้องการที่จะต้องพัฒนา/ปัญหาที่จะต้องแก้ไข และ(5) ลักษณะความต้องการที่จะพัฒนาของชุมชน/ปัญหาที่จะต้องแก้ไขที่ได้ในการวิจัยนี้ยังไม่สะท้อนลักษณะความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและโรงเรียน

2) ผลการสังเคราะห์เปรียบเทียบหลักการ วัตถุประสงค์ กิจกรรมหลักที่ใช้ในการพัฒนา และการติดตามความสำเร็จของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนตามความต้องการที่จะพัฒนา/ปัญหาที่จะต้องแก้ไข ได้ข้อสรุปรวม 4 ประการ คือ (1) โครงการ/กิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัดไม่ได้ใช้หลักการบูรณาการหรือหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยมุ่งที่การแก้ปัญหาที่มีอยู่ของคนในกลุ่มเป้าหมาย เช่น ความรู้ด้านวิชาการ การคิดวิเคราะห์ในกลุ่มเด็กซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตั้งแต่ระดับประถมศึกษาลงไป และปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ไม่ได้ลงไปถึงกลุ่มเยาวชน วัยรุ่น และผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปัญหาค่อนข้างมาก เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการ

ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการว่างงาน เป็นต้น (3) กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาเด็กส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้ ให้อบรมปฏิบัติตาม กิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อย (4) การติดตามความสำเร็จของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชน/โรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นการติดตามจากผู้วิจัยประจำชุมชน ไม่มีการติดตามโดยตรงจากผู้นำชุมชน

3.2 ระยะเวลาสนาม (field phase)

1) ผลการประเมินความสำเร็จในระดับโครงการ/กิจกรรม พบว่า การดำเนินโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม มีทั้งหมด 46 โครงการ/กิจกรรม ส่วนใหญ่เป็นโครงการ/กิจกรรมที่พัฒนาด้านการศึกษา (ร้อยละ 65.22) รองลงมาเป็นโครงการ/กิจกรรมที่พัฒนาด้านสังคม (ร้อยละ 26.09) โครงการ/กิจกรรมที่พัฒนาด้านวัฒนธรรม (ร้อยละ 6.52) และโครงการ/กิจกรรมที่จัดแบบบูรณาการพัฒนาด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม (ร้อยละ 2.17) ตามลำดับ โครงการ/กิจกรรมส่วนใหญ่มีความสำเร็จของการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 84.78) มีจำนวนน้อยที่มีความสำเร็จอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 15.22)

จากการสังเคราะห์เปรียบเทียบความสำเร็จของการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังในระดับโครงการ/กิจกรรม ได้ข้อสรุปรวม 3 ประการ คือ 1) โครงการ/กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา ส่วนโครงการ/กิจกรรมที่พัฒนาด้านวัฒนธรรมมีน้อยที่สุด 2) โครงการ/กิจกรรมที่พัฒนาชุมชน/โรงเรียน ต้องใช้เวลาในการพัฒนาจึงจะเห็นผลการพัฒนาอย่างชัดเจน ถึงแม้จะมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมการติว O-NET กิจกรรมคลินิกวิจัย 3) โครงการ/กิจกรรมอย่างเดียวกันที่จัดเพื่อพัฒนาต่างชุมชนกัน จะได้ผลการพัฒนาไม่เท่ากัน เช่น กิจกรรมหนังสือเดินเท้าเรื่องเล่าเดินทาง ของ TK park ซึ่งจัดโดยกลุ่มผู้นำกิจกรรมกลุ่มเดียวกัน จำนวนครั้งของการทำกิจกรรมเท่ากัน หรือการพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด แต่ผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน

2) ผลการประเมินความสำเร็จในระดับชุมชน โดยภาพรวมโครงการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมผ่านความร่วมมือรวมพลังระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับชุมชนในเขตปทุมวัน มีความสำเร็จของการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังอยู่ในระดับดี เมื่อวิเคราะห์แยกเป็นชุมชน/โรงเรียนพบว่า ชุมชนหลังวัดปทุมวนารามและโรงเรียนปทุมวัน มีความสำเร็จอยู่ในระดับดีมาก ส่วนชุมชนและโรงเรียน อื่น ๆ อยู่ในระดับดี โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ชุมชนวัดดวงแข โรงเรียนวัดดวงแข ชุมชนแฟลตสน.ปทุมวัน โรงเรียนวัดปทุมวนาราม โรงเรียนปลูกจิต ชุมชนบ้านครัวใต้ โรงเรียนวัดชัยมงคล และต่ำสุดคือชุมชนพัฒนาบ่อนไก่

ชุมชนหลังวัดปทุมวนารามที่มีความสำเร็จของการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับชุมชนในเขตปทุมวันอยู่ในระดับดีมาก มีลักษณะดังนี้ คนในชุมชนมีการพัฒนาที่ดี ชุมชนสามารถเรียนรู้และพึ่งตนเองได้ เช่น สามารถพัฒนาให้เด็ก ๆ ในชุมชนมีความสนใจใน

การอ่านหนังสือ มีการยืมหนังสือจากชุมชนกลับไปอ่านที่บ้าน และรู้จัก เรียกร้องให้มีการจัดกิจกรรมจาก TK-park อีก และมีเด็กส่วนหนึ่งได้ตามไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุดของ TK-park คนในชุมชนมีความร่วมมือกันมากขึ้น มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุซึ่งมีสมาชิก 99 คน ร่วมกันคิดกิจกรรมพัฒนาชุมชน และมีการต่อยอดโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการขอหนังสือ 280 เล่ม จากมูลนิธิกระจกเงา เด็กในชุมชนชุมชนสามารถเขียนโครงการสร้างศูนย์สร้างสรรค์ในชุมชนได้ทุนมา 30,000 บาทจากศูนย์สร้างสรรค์ (พรค.) และกสน.เขตปทุมวัน ได้จัดให้ชุมชนเป็นต้นแบบการพัฒนาการเรียนรู้ ได้รับงบประมาณ 2 แสนบาทจากเขตปทุมวันในการสร้างศูนย์ไอทีของชุมชน พร้อมเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ได้รับจากกระทรวงไอซีที นอกจากนี้ชุมชนหลังวัดปทุมวนาราม ในระยะแรกต้องใช้เครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาแกนนำของชุมชนในการออกกำลังกายด้วยการรำไม้พลอง การเดินแอโรบิก ปัจจุบันชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการออกกำลังกายด้วยการเดินแอโรบิกและการบริหารลมปราณซึ่งกวดทุกวัน นำโดยแกนนำทั้งเด็กและผู้ใหญ่ของชุมชน รวมทั้งการรวมกลุ่มต้นแบบผู้นำการบริหารลมปราณไปสาธิตให้แก่ชุมชนอื่น ๆ โดยการประสานกับคณะสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

ส่วนโรงเรียนปทุมวันมีความสำเร็จของการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับชุมชนในเขตปทุมวันอยู่ในระดับดีมาก มีลักษณะดังนี้ โรงเรียนสามารถพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาเด็ก สามารถพึ่งตนเอง และมีการคิดต่อยอด เช่น โรงเรียนมีเป้าหมายที่ต้องการให้พัฒนาที่ชัดเจน และบอกถึงความต้องการให้ช่วยเหลืออย่างเด่นชัด ได้แก่ความต้องการพัฒนาการอ่านภาษาไทยของนักเรียน โดยมีความเชื่อว่าถ้านักเรียนสามารถอ่านภาษาไทยได้เข้าใจ จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ของนักเรียนด้วย โรงเรียนได้หาเครือข่ายจิตอาสาจากครูที่เกษียณแล้วแต่สามารถสอนการอ่านภาษาไทยได้เก่งและสนุกมาอบรมครูในโรงเรียน ผู้บริหารมีการติดตามกำกับให้ครูที่เข้าอบรมเทคนิคการจัดการเรียนการสอนกระบวนการคิด ให้นำความรู้ที่ได้รับมาขยายผลให้แก่ครูคนอื่น ๆ จนเห็นผลงานของครูที่เข้าอบรมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น สื่อการสอนที่ผลิตขึ้น ผลิตภัณฑ์รูปหอม รวมทั้งการจัดทำหลักสูตรการทำรูปหอมเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนปทุมวันได้แนวคิดจากโครงการฯ ไปต่อยอดได้ เช่น การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองเด็ก LD เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดูแลเด็ก LD หรือการเชิญตำรวจสถานีตำรวจนครบาลปทุมวันมาให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่นักเรียน เป็นต้น

3.3 ระยะสรุปผลการดำเนินงานโครงการ (summarize phase)

ก) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ หรืออุปสรรคที่มีต่อผลการดำเนินงาน ผลการสังเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลัง แยกเป็นด้านชุมชน ผู้วิจัย และเครือข่ายจิตอาสา มีดังนี้

ด้านชุมชน พบว่า มีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลัง ได้แก่ 1) การหาสื่อกลางในการเข้าชุมชน เพื่อนำไปพบกับผู้นำหรือแกนนำชุมชน 2) การเปลี่ยนผู้นำชุมชน ทำให้ต้องประสานสัมพันธ์กับผู้นำคนใหม่ การดำเนินงานจึงไม่เป็นไปตามแผน 3) การไม่มีส่วนร่วมคิดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน กิจกรรมที่จัดขึ้นอาจจะไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน จึงทำให้มีคนร่วมกิจกรรมน้อย 4) ความเข้าใจในโครงการฯ คนในชุมชนส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการเป็นผู้รับในรูปสิ่งของและเงินทอง เมื่อไม่มีการบริจาคสิ่งของหรือเงินทองจึงทำให้คนในชุมชนไม่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม 5) การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง คนในชุมชนไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ 6) ช่วงเวลาว่างไม่ตรงกันของคนในชุมชนและเครือข่ายจิตอาสา ทำให้บางกิจกรรมต้องเลื่อน หรือยกเลิก 7) ภาพลักษณ์ของชุมชน ทำให้เครือข่ายจิตอาสาบางกลุ่มไม่กล้าเข้าชุมชน เพราะกลัวว่าจะมีความเสี่ยงในด้านความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน 8) ฐานข้อมูลของชุมชน ชุมชนไม่มีฐานข้อมูลเครือข่ายจิตอาสาที่เคยช่วยเหลือชุมชน จึงทำให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ 9) ประสบการณ์เดิมของชุมชน ชุมชนได้จัดทำโครงการพัฒนา ผ่านการพิจารณาของเขตปทุมวัน แต่ไม่ได้รับการอนุมัติจากสำนักงานประมาณ ชุมชนจึงไม่ไว้วางใจในหน่วยงานของรัฐ เพราะคิดว่าเป็นการสร้างผลงานของหน่วยงาน ไม่ใช่เพื่อชุมชน

ด้านผู้วิจัย พบว่า มีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลัง ได้แก่ 1) การเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน คนในชุมชนมีความหวาดระแวงคนแปลกหน้า มักไม่ให้ข้อเท็จจริง กลัวว่าผู้วิจัยจะเข้าไปล้วงความลับในชุมชน กลัวจะถูกหลอก เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง 2) ความถี่ของการเข้าชุมชนของผู้วิจัย ช่วงเวลาว่างไม่ตรงกับผู้นำชุมชน หรือคณะกรรมการชุมชน ทำให้ผู้วิจัยไม่ได้เข้าชุมชนบ่อย 3) ความเข้าใจในบริบทของคนในชุมชน 4) ความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายสะดวกและสามารถร่วมจัดทำกิจกรรมได้

เครือข่ายจิตอาสา พบว่า มีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลัง ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์โครงการฯ เข้าไม่ถึงเครือข่ายจิตอาสาทุกคน 2) การวางแผนงาน เครือข่ายจิตอาสา เช่น นิสิตทุกชมรมของคณะต่าง ๆ จะมีแผนงานที่วางไว้ตลอดปี จึงมีปัญหาในเรื่องเวลา เนื่องจากโครงการฯ ไม่ได้อยู่ในแผนงานของนิสิต

ข. เจื่อนใจหรือองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผลการสังเคราะห์พบว่า เจื่อนใจหรือองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จของการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างยั่งยืน มี 4 ประเด็น คือ 1) ศักยภาพของผู้นำชุมชน 2) การติดตามและต่อยอดงานของผู้นำชุมชน 3) เจ้าหน้าที่ประสานงาน ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีศักยภาพในการสร้างเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาชุมชน ชุมชนยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จึงควรมีเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยทำหน้าที่ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และเครือข่ายจิตอาสา 4) การพึ่งตนเอง ชุมชนที่พึ่งตนเองได้จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชุมชน

ค) คุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นองค์กรที่เลี้ยง

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ของชุมชนเขตปทุมวันพบว่า สถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นองค์กรที่เลี้ยงในการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน จะประสบความสำเร็จได้ควรมีคุณลักษณะดังนี้ 1) มีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาชุมชน 2) มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเฉพาะ โดย หัวหน้าหน่วยงานนี้จะมิตบาทหน้าที่สำคัญเป็นแกนกลาง ประสานงาน สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างชุมชนกับสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งควรมีบุคลิกภาพอ่อนน้อม ถ่อมตน จริงใจ ใจเย็น อดทน ยืดหยุ่น และมีจิตอาสา เพื่อให้ชุมชนไว้วางใจ สามารถที่จะเข้าถึงชุมชน เข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน 3) มีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับโครงการพัฒนาที่ชุมชนมีส่วนร่วม 4) มีบุคลากรที่มีความพร้อมในด้านความเชี่ยวชาญและชำนาญในการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ มีความเข้าใจในหลักการทำงานแบบร่วมมือร่วมพลัง และมีจิตอาสา ที่จะช่วยพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

ง) รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาและทดลองใช้ร่างรูปแบบความร่วมมือร่วมพลังฯ ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ดังนี้

เป้าหมาย: คนในชุมชนมีความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์: เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาคนในชุมชนให้มีความมั่นคงด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม

หลักการ: ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชน ใช้หลักการของการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังดังนี้

1) การสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ที่สนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนเป็นได้ทั้งในลักษณะของการยึดกลุ่มเป้าหมายที่ชุมชนต้องการพัฒนาเป็นหลัก การยึดปัญหาของชุมชนเป็นหลัก และหรือการยึดความสนใจของชุมชนเป็นหลัก

2) ความชำนาญเฉพาะทางของเครือข่ายจิตอาสา ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามความต้องการที่มีความหลากหลายของชุมชนนั้น ควรยึดหลักเครือข่ายจิตอาสาที่มีความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเครือข่ายจิตอาสาที่อยู่ภายในหรือภายนอกสถาบันอุดมศึกษาก็ได้ อาจเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่อยู่ในหรือนอกเขตที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

3) การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การดำเนินการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชนต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ คนในชุมชน เครือข่ายจิตอาสา ผู้ประสานงาน/ตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษา มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมกันคิดวางแผนการพัฒนา การร่วมกันดำเนินงาน ร่วมติดตามและประเมินผลงาน และชื่นชมในผลงาน ซึ่งจะทำให้ทุกกลุ่มมีความรู้สึกเป็นเจ้าของจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย และเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน

4) ความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน การดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ดังนั้นทุกฝ่ายจึงต้องมีความยืดหยุ่น ต้องไม่เน้นขั้นตอนในการดำเนินงานมากนัก ต้องเน้นที่ความเรียบง่ายในการปฏิบัติเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย

5) ผู้ประสานงานต้องเข้าใจชุมชนและเป็นที่วางใจของชุมชน ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชนในระยะที่ชุมชนยังไม่เข้มแข็งหรือยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จำเป็นต้องมีผู้ประสานงานจากสถาบันอุดมศึกษา เพราะชุมชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเครือข่ายจิตอาสาได้ ด้วยศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาจะสามารถประสานและได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายจิตอาสาได้ ดีกว่าชุมชน แต่ตัวผู้ประสานงานเองนั้นก็ต้องมีความเข้าใจในชุมชนและเป็นที่ไว้วางใจของคนในชุมชนจึงจะสามารถประสานงานกับทุกฝ่ายได้สำเร็จ ผู้ประสานงานจะต้องเข้าชุมชนบ่อย ๆ สอบถามปัญหา และร่วมคิดร่วมปรึกษากับคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนเกิดความไว้วางใจ ศรัทธา และเชื่อมั่นในโครงการฯ ว่าจะมีความจริงใจ สามารถช่วยพัฒนาชุมชนของเขาได้จริง ไม่ได้มุ่งหาผลประโยชน์จากชุมชน

6) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงานต้องจัดให้มีการประชุมร่วมกัน เพื่อให้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ผู้นำชุมชน คนในชุมชน เครือข่ายจิตอาสา เจ้าหน้าที่เขต ศึกษาพิเศษเขต เจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย เป็นต้น

7) การพัฒนาที่ยั่งยืน ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชนต้องยึดหลักให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นโครงการ/กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นจึงต้องมุ่งเน้นที่การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่าการพัฒนาที่ปลายเหตุ

8) การบูรณาการ ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชน ควรมีการพัฒนาเป็นภาพรวม โดยการบูรณาการระหว่างโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ปัญหาของชุมชนมีหลายปัญหาที่เป็นปัญหาเดียวกับโรงเรียน บางปัญหาของชุมชนส่งผลให้เกิดปัญหาในโรงเรียนด้วย ดังนั้นในการแก้ปัญหาของชุมชนหรือโรงเรียนไม่ควรแยกส่วนกัน ควรต้องบูรณาการโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนกับชุมชนเข้าด้วยกัน และแก้ปัญหาไปด้วยกัน โดยให้ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

9) การพึ่งตนเอง การพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนหนึ่งต้องเกิดจากการที่ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจึงควรเน้นในลักษณะของการพึ่งตนเอง มากกว่าคอยพึ่งเครือข่ายจิตอาสาจากที่อื่น ควรเป็นจิตอาสาจากคนในชุมชนที่พัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งจะทำให้คน

ในชุมชนเกิดความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และยังสามารถขยายเครือข่ายไปช่วยในการพัฒนาชุมชนอื่น

กระบวนการ: การเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชนโดยรอบสถาบันอุดมศึกษา ใช้กระบวนการดำเนินงานดังนี้

1) **สานสัมพันธ์** ผู้ประสานงานจากสถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ให้ชุมชนเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาในการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชน โดยการเข้าชุมชนบ่อยๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความไว้วางใจ

2) **ค้นหาความต้องการที่แท้จริง** การเข้าชุมชนบ่อยๆ จนคนในชุมชนให้ความไว้วางใจผู้ประสานงานฯ จะได้ข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

3) **กำหนดทิศทาง** เมื่อทราบสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนแล้ว ผู้ประสานงาน ผู้นำชุมชน คนในชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น เจ้าหน้าที่เขต ศึกษาธิการเขต เจ้าหน้าที่การศึกษานอกกระบบ โรงเรียนและตามอัครยาชัย เป็นต้น ต้องร่วมกันคิด ร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไขหรือความต้องการของชุมชน และร่วมกันพิจารณาหาเครือข่ายจิตอาสา

4) **ประสานความร่วมมือ** การประสานความร่วมมือไปยังเครือข่ายจิตอาสา ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานทั้งในและนอกสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพ โดยผู้ประสานงานฯ กับคนในชุมชนร่วมกันติดต่อประสานงานไปยังเครือข่ายจิตอาสา เพื่อพัฒนาให้ชุมชนเรียนรู้และสามารถพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต

5) **ดำเนินกิจกรรม** ในการดำเนินงานทุกฝ่ายทั้งคนในชุมชน ผู้ประสานงานฯ กลุ่มเครือข่ายจิตอาสา เป็นต้น ต้องร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน แบ่งงานรับผิดชอบ และวางแผนการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง

6) **ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง** ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มร่วมกันติดตามผลงานที่ปฏิบัติและช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินกิจกรรม และร่วมกันคิดพัฒนาการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

7) **จัดทำฐานข้อมูลชุมชน** ข้อมูลของชุมชนในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน รวมทั้งเครือข่ายต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือควรมีการจัดทำเป็นฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เพื่อให้สามารถพร้อมใช้ได้ทันที จะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ผลลัพธ์: ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพัฒนาตนเองให้มีความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 6.1 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผลการวิจัย
1. สำรวจความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน	1. ความต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ของชุมชนและโรงเรียนมี 3 ด้านคือ 1) ด้านการศึกษา ชุมชนต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ และการสนับสนุนสื่อการเรียนรู้ ส่วนโรงเรียนต้องการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ด้านวิชาการ และพัฒนาครูให้มีความสามารถในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านสังคม ชุมชนต้องการพัฒนาสุขอนามัยสิ่งแวดล้อม และความปรองดอง ส่วนโรงเรียนต้องการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการดูแลตนเอง การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 3) ด้านวัฒนธรรม: ชุมชนต้องการพัฒนาการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีของชุมชน ส่วนโรงเรียนต้องการพัฒนาด้านศิลปวัฒนธรรมไทย
2. พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน	2. ผลการพัฒนาได้ร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ 1 รูปแบบที่นำไปทดลองใช้ในชุมชนและโรงเรียน ผลการทดลองใช้พบว่าในภาพรวมความสำเร็จในการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังอยู่ในระดับดี เครือข่ายจิตอาสาทุกเครือข่าย มีจิตอาสาพร้อมที่จะช่วยพัฒนาชุมชนอย่างตั้งใจและเต็มที่ สิ่งสำคัญคือการเข้าถึงชุมชน การสร้างความเข้าใจและไว้วางใจแก่ผู้นำชุมชน และผู้บริหารโรงเรียนค่อนข้างยาก ต้องใช้เวลานานหลายเดือน ผลการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านกายภาพเห็นผลได้ชัด คือความสะอาด สวยงามของชุมชนในระดับหนึ่ง แต่ผลในการพัฒนาคนในชุมชนและโรงเรียน ยังไม่ค่อยเห็นผลชัดเจน ต้องใช้เวลา และความต่อเนื่องของโครงการ

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผลการวิจัย
3. สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาและทดลองใช้ร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเขตปทุมวัน เพื่อให้ได้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังฯที่พึงประสงค์	3. ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังพบว่า 1)ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ หรืออุปสรรคที่มีต่อผลการดำเนินงาน ได้แก่ การเข้าถึงชุมชน ความเข้าใจในโครงการฯ ช่วงเวลาของการทำกิจกรรม ภาพลักษณ์ของชุมชน 2) เงื่อนไขหรือองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน ได้แก่ ศักยภาพของผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ประสานงาน และการพึ่งตนเองของชุมชน 3)คุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นองค์กรพี่เลี้ยง ได้แก่ มีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาชุมชน มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเฉพาะ มีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับโครงการพัฒนาที่ชุมชนมีส่วนร่วม และมีบุคลากรที่มีความพร้อมในด้านความเชี่ยวชาญและชำนาญในการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ และ4) รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ประกอบด้วย (1)เป้าหมาย (2)วัตถุประสงค์ (3)หลักการ ได้แก่ การสนองความต้องการของชุมชน ความชำนาญเฉพาะทางของเครือข่ายจิตอาสา การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน ความเข้าใจชุมชนและเป็นที่วางใจของชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาที่ยั่งยืน การบูรณาการ และการพึ่งตนเอง (4) กระบวนการ ได้แก่ สานสัมพันธ์ ค้นหาความต้องการที่แท้จริง กำหนดทิศทางประสานความร่วมมือ ดำเนินกิจกรรม ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และจัดทำฐานข้อมูลชุมชน และ (5) ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบต่าง ๆ ที่น่าสนใจและมีข้ออภิปรายดังนี้

1. ลักษณะความต้องการของชุมชน/โรงเรียนที่จะพัฒนา/ปัญหาที่จะต้องแก้ไข

จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความต้องการที่จะพัฒนาของชุมชน/ปัญหาที่จะต้องแก้ไขยังไม่สะท้อนลักษณะความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชุมชนและโรงเรียนยังไม่มีควมไว้วางใจในผู้วิจัย จึงไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง บางปัญหาที่จะต้องแก้ไขแต่ชุมชนไม่ได้แสดงความต้องการหรือเรียกร้อง เช่น ปัญหาการไล่ที่ชุมชน ปัญหาแหล่งอบายมุขในชุมชน ปัญหาการสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน ปัญหาไม่มีสถานที่จัดกิจกรรม ปัญหาการขาดศาสนสถานให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน เป็นต้น อาจเป็นได้ว่าเป็นความเคยชินของชุมชนจนชุมชนไม่คิดว่าจะเป็นปัญหา หรือชุมชนอาจมองว่าเกินศักยภาพของผู้วิจัยที่จะช่วยได้ ซึ่งสะท้อนว่าชุมชน/โรงเรียนยังไม่สามารถมองเห็นหนทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงควรได้รับการพัฒนาให้เข้าใจในหลักการของการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการพึ่งตนเอง

ชุมชนและโรงเรียนไม่มีการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงลักษณะและปริมาณความต้องการที่จะต้องพัฒนา/ปัญหาที่จะต้องแก้ไข ชุมชนและโรงเรียนพอใจกับการพัฒนาตามความต้องการอันเป็นการแก้ปัญหาปลายทางมากกว่าการพัฒนาแก้ปัญหาสาเหตุต้นทางที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามความต้องการ เช่น การติว O-NET โดยไม่ได้คำนึงถึงสาเหตุที่เด็กได้คะแนนต่ำเนื่องจากผู้สอนไม่มีศักยภาพซึ่งผู้สอนควรได้รับการพัฒนาเร็วที่สุด หรือผู้บริหารไม่คำนึงถึงศักยภาพของครูหรือไม่คำนึงถึงความพร้อมของครูในการพร้อมรับการพัฒนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนขาดศักยภาพในการพัฒนาตนเอง จึงควรที่จะจัดโครงการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน

ลักษณะการดำเนินการของชุมชนและโรงเรียนมีลักษณะแยกส่วน กล่าวคือโรงเรียนมุ่งพัฒนาการเรียนโดยที่ไม่ต้องการให้ชุมชนมาเกี่ยวข้อง ในขณะที่ชุมชนพัฒนาชุมชนโดยไม่มีโรงเรียนมาเกี่ยวข้องแม้ว่าบางชุมชนจะต้องการให้โรงเรียนมีส่วนร่วมแต่ก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียน การพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการอ่าน ด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การเสริมความรู้เรื่องยาเสพติด เป็นลักษณะร่วมกันของเด็กและเยาวชน ควรที่จะมีการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังของทุกฝ่ายในการพัฒนา ทั้งสถาบันอุดมศึกษา ชุมชน และ โรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา และเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็กในระดับประถมศึกษา และผู้สูงอายุ โดยการมุ่งแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ความรู้ด้านวิชาการ การคิดวิเคราะห์ และปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคนทั้ง 2 กลุ่มนี้ ชุมชนสามารถดำเนินการพัฒนาได้ง่ายกว่ากลุ่มคนวัยทำงาน หรือกลุ่มวัยรุ่น และด้วยเวลาว่างที่ตรงกับเครือข่ายจิตอาสามากกว่า ทำให้การพัฒนาไม่สามารถ

ไปถึงเป้าหมายได้ทั้งหมด เพราะยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญคือกลุ่มวัยรุ่น และผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปัญหาค่อนข้างมาก เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาขาดทักษะอาชีพ เป็นต้น ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาที่ต้องการพัฒนาชุมชนจึงควรหาวิธีการดำเนินการให้ถึงกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญเหล่านี้

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลัง

ผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน พบว่า การติดต่อประสานงานกับชุมชนทำได้ค่อนข้างยาก ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงผู้นำชุมชน ต้องอาศัยบุคคลภายนอกที่คนในชุมชนนับถือเป็นผู้ติดต่อประสานงานให้ การดำเนินงานในการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชนไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากคนในชุมชนไม่ไว้วางใจผู้วิจัย ไม่เข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ ไม่คุ้นเคยกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ประมาณ 3-4 เดือน สำหรับบางชุมชนที่มีความขัดแย้งทางการเมืองระดับชุมชนและระดับประเทศสูง ผู้วิจัยจะต้องเข้าร่วมประชุมกับชุมชนทุกครั้งเพื่อสร้างความไว้วางใจอย่างค่อยเป็นค่อยไปประมาณ 7-8 เดือน ดังนั้น โครงการความร่วมมือร่วมพลังต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจึงควรเป็นโครงการระยะยาว ประมาณ 1 ปี ครั้ง ถึง 2 ปี เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จ

ในส่วนของโรงเรียนนั้น พบว่าหัวใจสำคัญอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน ที่ไม่ให้ความสำคัญกับโครงการฯ ภายนอกที่ไม่ได้มาจากหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีโครงการจำนวนมากจากหน่วยงานต้นสังกัดที่ต้องทำ จึงทำให้ผู้บริหารและครูไม่มีเวลาสำหรับเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยต้องใช้เวลาประมาณ 6-7 เดือน ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ และให้ผู้บริหารโรงเรียนยอมรับในโครงการ ดังนั้นจึงควรที่ผู้วิจัยต้องประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน และให้หน่วยงานต้นสังกัดติดตามผลการพัฒนาของโรงเรียน

เครือข่ายจิตอาสาทุกเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นนิสิตนักศึกษา จากคณะต่าง ๆ ทั้งในและนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครู นักเรียนในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายประถมและฝ่ายมัธยม ครู นักเรียนในโรงเรียนสาธิตปทุมวัน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี ทุกคนต่างมีจิตอาสาพร้อมที่จะช่วยพัฒนาชุมชนอย่างตั้งใจและเต็มที่ เช่นในชุมชนหลังวัดปทุมวนารามได้มีนิสิตเข้าไปสอนเด็กในชุมชนอ่านหนังสือ และได้บอกเด็กว่ามีอะไรจะช่วยให้ช่วยให้บอกกับพี่ได้ นิสิตคณะสัตวแพทย์ได้พานิสิตใหม่เข้าไปจัดกิจกรรมในชุมชนหลังวัดปทุมวนาราม ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2554 หรือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดโครงการให้นิสิตเข้าชุมชนบ้านครัวได้ ในช่วงเดือนสิงหาคม 2554 โดยมีนิสิตเข้าร่วมโครงการประมาณ 200 คน มีการตรวจสุขภาพ ตรวจตา ตรวจฟัน ให้นิยามให้กับสุนัขและแมว จัดสวนชุมชน มีนิสิตคณะจิตวิทยาลงชุมชนบ้านครัวได้ไปตามบ้านให้ความรู้เรื่องที่มาของความเครียด รวมทั้งสอบถามสิ่งที่ชุมชนต้องการให้ช่วยเหลือ นิสิตปี 5 คณะ

ทันตแพทย์ไปดูแลเรื่องฟัน สอนนักเรียนซ่อมสีฟัน แปรงฟันให้สะอาด ให้แก่นักเรียนโรงเรียนวัดดวงแข นิติคณะรัฐศาสตร์จัดรถห้องสมุดเคลื่อนที่ไปให้บริการนักเรียนโรงเรียนวัดดวงแขและโรงเรียนปลุกจิต เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายจิตอาสาเหล่านี้เกิดจากการประชาสัมพันธ์โครงการและไม่ได้ระบุถึงความต้องการของแต่ละชุมชนให้ทราบเป็นเบื้องต้น

นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายจิตอาสาที่เป็นนักเรียน เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายประถม ที่ร่วมกันคิดและช่วยกันหาเงินซื้อรถเข็นให้แก่นักเรียนวัดดวงแขและชุมชนพัฒนาบ่อนไก่อตามความต้องการของชุมชน โดยการนำสิ่งของที่เหลือใช้มาขายรวมทั้งการรับบริจาคเงินจากนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาจารย์ในโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายมัธยมที่ช่วยสอนภาษาอังกฤษและภาษาไทยให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดวงแข และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายประถมยังให้ทุนครูโรงเรียนปทุมวันและโรงเรียนวัดดวงแขโรงเรียนละ 1 คนเข้าอบรมครู 3 เดือนกับโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายประถมในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 รวมทั้งนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนสาธิตปทุมวันช่วยสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดปทุมวนาราม และอาจารย์ในโรงเรียนสาธิตปทุมวันที่จัดแนะแนวสัญจรที่โรงเรียนวัดปทุมวนาราม และนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาที่ขอไปช่วยสอนน้อง ๆ ในช่วงภาคเรียนที่ 2

จากผลวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่านักเรียน นิติ คณาจารย์ทุกคนต่างมีจิตอาสาอยู่ในตัวอยู่แล้วแต่ไม่ทราบว่าจะเริ่มได้อย่างไร และจากภาพลักษณ์ของบางชุมชนที่ทำให้เครือข่ายจิตอาสาไม่กล้าเข้าไปด้วยตนเอง เมื่อมีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำเข้าไปยังชุมชนจึงทำให้ทุกคนพร้อมที่จะเข้าไปช่วยเหลือตามศักยภาพของตนเองได้ ซึ่งทำให้เครือข่ายจิตอาสาเหล่านี้มีความเข้าใจในคนในชุมชนมากขึ้น กล้าที่จะเข้าชุมชนมากขึ้น มีน้ำใจช่วยเหลือกัน ทำให้ช่วยลดช่องว่างทางการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาควรต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการนำนิสิต นักศึกษาของสถาบันให้เข้าไปช่วยเหลือชุมชน เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตอาสา และช่วยลดช่องว่างระหว่างชนชั้น

4. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ หรืออุปสรรคที่มีต่อผลการดำเนินงาน

ผลการสังเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลัง มีหลายด้านคือ

ด้านชุมชน มีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลัง ได้แก่ การเข้าชุมชน มีการเปลี่ยนผู้นำชุมชนคนใหม่ การไม่มีส่วนร่วมคิดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน คนในชุมชนขาดความเข้าใจในโครงการ การประชาสัมพันธ์ไม่ ช่วงเวลาว่างไม่ตรงกันของคนในชุมชนและเครือข่ายจิตอาสา ภาพลักษณ์ของชุมชน ชุมชนไม่มีฐานข้อมูลเครือข่ายจิตอาสาที่เคยช่วยเหลือชุมชน ชุมชนจึงไม่ไว้วางใจในหน่วยงานของรัฐ

ด้านผู้วิจัย มีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลัง ได้แก่ การเข้าไม่ถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ผู้วิจัยไม่ได้เข้าชุมชนบ่อย ความเข้าใจในบริบทของคนในชุมชนมีน้อย ความไม่ยืดหยุ่นในการดำเนินงาน

เครือข่ายจิตอาสา มีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลัง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โครงการฯ เข้าไม่ถึงเครือข่ายจิตอาสาทุกคน ไม่มีการวางแผนงานระยะยาว

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้การดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงควรกำหนดนโยบายของสถาบันให้ชัดเจนในด้านการพัฒนาที่ชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เครือข่ายจิตอาสาที่เป็น นิสิต นักศึกษา ตลอดจนอาจารย์ จะได้วางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ได้ล่วงหน้า และควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนโดยตรง โดยให้หัวหน้าหน่วยงานนั้นทำหน้าที่ประสานงานกับชุมชนอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งสร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความไว้วางใจระหว่างชุมชนและสถาบัน

5. คุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นองค์กรที่เลี้ยง

สถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นองค์กรที่เลี้ยงในการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน จะประสบความสำเร็จได้ควรมีคุณลักษณะดังนี้

1) มีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาชุมชน

บทบาทหน้าที่หนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาก็คือการบริการชุมชน สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะบริการชุมชนระดับภาคอุตสาหกรรม บริษัทห้างร้าน และธุรกิจขนาดใหญ่ ในด้านส่งอาจารย์ไปทำวิจัย ส่งนักศึกษาไปฝึกงาน ไม่ได้มีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนขนาดเล็กโดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ให้มีพลังความเข้มแข็ง อาจเป็นเพราะว่าสถาบันอุดมศึกษามองรูปแบบของการบริการในด้านธุรกิจ มองผลตอบแทนที่สถาบันจะได้รับในรูปตัวเงิน มุ่งเน้นผลประโยชน์ที่สถาบันจะได้รับ ลืมคิดถึงการช่วยเหลือชุมชนรอบข้าง ซึ่งไม่มีพลังไม่ได้เรียกร้องอะไรจากสถาบัน สถาบันอุดมศึกษาจึงควรต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมให้มากขึ้นเหมือนภาคธุรกิจ (corporate social responsibility) โดยเฉพาะกับชุมชนขนาดเล็กรอบสถาบัน โดยการปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีความชัดเจนในด้านการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะชุมชนขนาดเล็กรอบสถาบัน เพื่อเป็นการสนองภารกิจหลักด้านการบริการวิชาการแก่สังคม การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง(พ.ศ.2552-2561) และโครงการหนึ่งมหาวิทยาลัยหนึ่งจังหวัดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2) มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเฉพาะ

ภารกิจในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชนของสถาบันอุดมศึกษา จำเป็นต้องมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานกับชุมชนโดยตรง เพื่อให้ชุมชนมีความไว้วางใจในตัวสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะมีหน่วยงานส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษา หรือหน่วยงาน

ประสานงานกับเครือข่ายกิจการนักศึกษาอยู่แล้ว ซึ่งจะดูแลในด้านการจัดสรรงบประมาณให้แก่โครงการ/กิจกรรมของนักศึกษา ประสานงานกิจกรรมคณะ เป็นต้นสถาบันอุดมศึกษาควรใช้หน่วยงานเหล่านี้รับผิดชอบ ทำหน้าที่ประสานงานกับชุมชนและเครือข่ายจิตอาสาต่าง ๆ โดย หัวหน้าหน่วยงานนี้จะมีบทบาทหน้าที่สำคัญเป็นแกนกลาง ประสานงาน สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างชุมชนกับสถาบันอุดมศึกษา จึงควรมีบุคลิกภาพอ่อนน้อม ถ่อมตน จริงใจ ใจเย็น อดทน ยืดหยุ่น และมีจิตอาสา เพื่อให้ชุมชนไว้วางใจ สามารถที่จะเข้าถึงชุมชน เข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จึงจะทำให้การร่วมมือร่วมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนในการพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชนที่ชุมชนมีส่วนร่วม

ตามปกติสถาบันอุดมศึกษามีการจัดสรรงบประมาณประจำปีในการพัฒนาชุมชน อยู่ในรูปแบบบางส่วนที่เป็นของกิจการนักศึกษาอยู่แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาไปพัฒนาชุมชนฝ่ายเดียวโดยชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนั้นเพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงควรจัดสรรงบประมาณประจำปีในการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะสำหรับโครงการพัฒนาชุมชนที่ชุมชนมีส่วนร่วม โดยเน้นโครงการต่าง ๆ ต้องมาจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตลอดจนเป็นโครงการต่อเนื่อง

3.4) มีบุคลากรที่มีความพร้อม

สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นองค์กรที่เลี้ยงนอกจากจะมีหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาชุมชนโดยตรงแล้ว ควรจะต้องมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เพราะชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการที่ควรได้รับการพัฒนาทั้งด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม เพื่อเป็นที่พึ่งให้แก่ชุมชนในการพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญในหลากหลายสาขาอยู่แล้ว นอกจากนี้บุคลากรเหล่านี้ควรมีความเข้าใจในหลักการทำงานแบบร่วมมือร่วมพลัง และมีจิตอาสา ที่จะช่วยพัฒนาชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สถาบันอุดมศึกษาจึงควรเปิดโอกาสให้บุคลากรเหล่านี้ได้แสดงจิตอาสาออกมา

6. รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังฯที่พึงประสงค์

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังฯ ผู้วิจัยได้พบปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ หรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานรวมทั้งเงื่อนไขหรือองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน และไม่พบความแตกต่างระหว่างชุมชนที่คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธกับอิสลาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชุมชนอิสลามเป็นชุมชนที่อยู่ในเมืองทำให้คนในชุมชนปรับตัวให้เข้ากับชุมชนเมืองมากขึ้น รวมทั้งรูปแบบความร่วมมือร่วมพลังฯที่ใช้กับชุมชนและโรงเรียนไม่พบความแตกต่าง จากองค์ความรู้ที่ได้ดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน โดยมี

รูปแบบเดียว มีองค์ประกอบดังนี้ 1) เป้าหมาย 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการ 4) กระบวนการ และ 5) ผลลัพธ์ ในการนำรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังไปใช้จะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการประสานความคิด ประสานงาน ประสานทรัพยากร ให้ได้รับความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สถาบันอุดมศึกษาจึงบทบาทสำคัญในการเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชนในการพัฒนาตนเองให้ยั่งยืน

7. คู่มือการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ผ่านความร่วมมือรวมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ ผู้วิจัยได้รูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและชุมชนที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยได้เขียนเป็นคู่มือการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ผ่านความร่วมมือรวมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ ได้แก่คุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นองค์กรพี่เลี้ยง คุณลักษณะของชุมชน บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชน พร้อมทั้งลักษณะและตัวอย่างกิจกรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ทั้งด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมที่ผ่านความร่วมมือรวมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน ตัวอย่างโครงการและเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผ่านมาแล้ว นอกจากนี้ยังมีแนวทางในการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังฯ และขั้นตอนการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชน ที่ช่วยให้สถาบันอุดมศึกษา หรือหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังกับชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืนมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) การกำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชน

สถาบันอุดมศึกษาควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมให้มากขึ้นเหมือนภาคธุรกิจ (corporate social responsibility) โดยเฉพาะกับชุมชนขนาดเล็กรอบสถาบัน จึงควรมีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีความชัดเจนในด้านการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะชุมชนขนาดเล็กรอบสถาบัน ให้มีพลังความเข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน เพื่อสนองภารกิจหลักของสถาบัน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) (สำนักงานเลขาธิการสภา

การศึกษา, 2552) กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551) รวมทั้งโครงการหนึ่งมหาวิทยาลัยหนึ่งจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554) พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนและกระตุ้นให้คณะและหน่วยงานต่างๆ ในสถาบันดำเนินการตามนโยบาย

(2) การจัดตั้งหน่วยงาน/ศูนย์ประสานงานกับชุมชน

ชุมชนยังไม่มีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้ และยังไม่สามารถประสานงานกับเครือข่ายจิตอาสาต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนได้ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงควรจัดตั้งหน่วยงาน/ศูนย์ประสานงานกับชุมชนที่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการประสานงานกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถเข้าถึงชุมชนได้อย่างแท้จริง และทำให้มีการประสานงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

(3) การให้ทุน/โควตาแก่คนในชุมชน

สถาบันอุดมศึกษาควรมีนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งของคนในชุมชนที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษา โดยการให้ทุนหรือโควตาแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนรอบสถาบันอุดมศึกษาให้เข้ามาศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา เช่น อาจจะให้โควตานักเรียนที่เรียนดีในโรงเรียนรอบ ๆ สถาบันอุดมศึกษาเข้ามาศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น เช่น เข้าเรียนต่อในโรงเรียนสาธิต หรือให้เข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนในชุมชนมีความหวังและกำลังใจที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพื่อจะได้เข้าเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษา

2) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

(1) การบูรณาการการเรียนการสอนกับการพัฒนาชุมชน

คณาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาควรมีการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนกับการพัฒนาชุมชน เช่นการทำรายงานหรือโครงการต่าง ๆ ตลอดจนการทำวิทยานิพนธ์ ควรให้นักศึกษาได้ศึกษาในบริบทของชุมชนโดยรอบสถาบันอุดมศึกษา โดยให้ลงพื้นที่จริง นอกจากทำให้เกิดการพัฒนาในชุมชน พัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์แล้ว ยังเป็นการพัฒนาให้นักศึกษามีจิตอาสาเพิ่มขึ้น เป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การปรองดองของคนในประเทศ หรือการจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อให้นักศึกษา และนักเรียนได้ลงไปช่วยพัฒนานักเรียนในโรงเรียนรอบ ๆ สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งพบว่านักเรียนจะชอบมากที่มีพี่ ๆ มาช่วยสอน เป็นวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียนและมีเป้าหมายในชีวิตมากยิ่งขึ้น

(2) การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ชุมชนต่าง ๆ ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีแหล่งเรียนรู้ ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนปราชญ์ชาวบ้านของชุมชน ซึ่งขาดการเอาใจใส่ เข้าใจ เห็นคุณค่าและนำมาใช้ประโยชน์จากคนในชุมชนเช่นจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ในชุมชนมีบ้านโบราณเป็นไม้สักทองทรงแขก อาหารโบราณของแขกจามเป็นต้น ซึ่งจากความเคยชินทำให้ชุมชนมองข้ามแหล่งเรียนรู้และวัฒนธรรมของชุมชนไป ดังนั้นคณาจารย์ผู้สอนและนิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาควรได้มีการลงพื้นที่เพื่อศึกษาค้นคว้าใน

ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรมไทยแต่โบราณ ซึ่งจะเป็นการขยายองค์ความรู้ในศาสตร์ รวมทั้งการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นคุณค่าและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน รวมทั้งร่วมกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้คงอยู่ต่อไป

3) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

สถาบันอุดมศึกษาที่จะนำรูปแบบการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนที่พึงประสงค์ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จควรจะต้องดำเนินการดังนี้

(1) จัดตั้งหน่วยงานและสรรหาหัวหน้าหน่วยงานที่มีบุคลิกภาพอ่อนน้อม ถ่อมตน จริงใจ ใจเย็น อดทน ยืดหยุ่น และมีจิตอาสา เพื่อให้ชุมชนไว้วางใจ สามารถที่จะเข้าถึงชุมชน เข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จึงจะทำให้การร่วมมือร่วมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนในการพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

(2) ควรมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนและแกนนำของชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ เช่น ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ ความสามารถในการติดตามงาน ความสามารถในการคิดพัฒนาและเขียนโครงการ การทำ SWOT เป็นต้น

(3) สร้างความตระหนัก ความภาคภูมิใจและการเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้แก่คนในชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการเป็นผู้รับ จึงทำให้ไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของตนเอง จึงทำให้คนส่วนหนึ่งไม่เข้าร่วมโครงการ

(4) สำหรับชุมชนที่มีความขัดแย้งกันสูง สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการอย่างใจเย็น ให้ความค่อยเป็นค่อยไปในการดำเนินงาน ไม่ควรเร่งรีบ และควรรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนทุกฝ่ายให้มาก ๆ และไม่ควรแสดงท่าทีเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องแสดงความจริงใจในการช่วยเหลือชุมชนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการดำเนินแบบร่วมมือร่วมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนในเขตเมืองใหญ่ ซึ่งอาจจะมิบริบทความเป็นเมืองค่อนข้างสูง จึงควรจะมีการตรวจสอบว่ารูปแบบที่พึงประสงค์นี้จะใช้ได้กับชุมชนในชนบทหรือไม่

2) การวิจัยครั้งนี้พบว่า เงื่อนไขความสำเร็จของการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังที่สำคัญประการหนึ่งก็คือศักยภาพของผู้นำชุมชน ดังนั้น ควรจะมีการวิจัยและพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนต่าง ๆ ให้มีศักยภาพ

3) การวิจัยครั้งนี้ได้มีนักเรียน นิสิตเข้าไปมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมของนักเรียนในการสอบ O-NET และได้มีการพัฒนาคู่มือในโรงเรียนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูในโรงเรียนสาธิตฯ รวมทั้งการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งได้ผลในระดับหนึ่ง ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษากลยุทธ์ในการขับเคลื่อนให้ครูในโรงเรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนและการวิจัย เพื่อพัฒนานักเรียนให้พร้อมสู่การเรียนในระดับมหาวิทยาลัย